

WAGNERIANA CATALANA Nº 34 MAIG 2011

TEMA 10: ALTRES TEMES

TÍTOL: **URFASSUNG – (VERSIÓ ORIGINAL)**

**ÒPERA ROMÀNTICA ALEMANYA EN VIDEO/DVD
(SEGONA PART)**

AUTOR: *Josep Maria Rota i Aleu*

Reproduïm la segona part d'aquesta guia de l'òpera romàntica amb autors posteriors a Wagner redactada pel nostre soci de la ciutat de Tarragona, en Josep Maria Rota. Aquest treball és un bon referent per al col·leccionista i per l'afecionat a les òperes ben cantades i ben representades. Convida a comprar i gaudir de molts dels títols recomanats.

EUGEN D'ALBERT

TIEFLAND

L'enregistrament de Zanotelli a RCA sembla ser la banda sonora de la filmació, lamentablement introbable. El DVD EMI de Zuric no té res a veure ni amb Guimerà ni amb D'Albert

WILHELM KIENZL

DER EVANGELIMANN

Teatre estatal de Baviera de la Gärtnerplatz de Munic, Kurt Eichhorn (director), Herbert List (direcció d'escena), Ekkehard Grübler (decorats i vestuari), ZDF, 1964. Heinz Herrmann (Friedrich Engel), Hedi Klug (Martha), Eva-Maria Görgen (Magdalena), Heinz Friedrich (Johannes Freudhofer), Julius Patzak (Matthias Freudhofer).ç

Filmada en blanc i negre en estudi, és una meravella en tots els sentits. Poder disfrutar del gran Patzak en viu és un veritable plaer que no té preu. Hi ha un DVD de la Volksoper de Viena que desconec.

ENGELBERT HUMPERDINCK

HÄNSEL UND GRETEL

Petits cantors de Viena, Filharmònics Vienesos, Georg Solti (director), August Everding (director d'escena). DVD Unitel Deutsche grammophon, 1988. Brigitte Fassbaender (Hänsel), Edita Gruberova (Gretel), Hermann Prey (Peter), Helga Dernesch (Gertrud), Sena Jurinac (Die Knusperhexe).

Versió d'estudi amb aspecte d'exterior; filmada davant d'un fictici públic infantil en un pati de butaques, que es veu de tant en tant durant la representació i canta el cor final. Si hi ha algú que pot veure la pregària dels nens i la pantomima dels catorze àngels sense plorar, l'aconvido a sopar. El bosc, la casa dels nens, l'exterior de la casa de la bruixa, amb la tanca de massapà, són creïbles; l'interior de ca la bruixa té aspecte de fàbrica o destil·leria d'alquimista, massa gran i fred. Des del punt de vista musical, la versió és magnífica: Solti, orquestra i cantants estan a un altíssim nivell. Prey és un pare paradigmàtic com les veteranes Dernesch i Jurinac en mare i bruixa. Tanmateix, la parella protagonista té un aspecte massa adult per passar per nens. En els interludis es veuen Solti i l'orquestra; també il·lustracions de bruixes volant.

Cor infantil i orquestra de l'Òpera de Zuric, Franz Welser-Möst (director), Frank Corsaro (director d'escena), Maurice Sendak (decorats i vestuari). DVD TDK, 1999. Liliana Nikiteanu, Malin Hartelius, Alfred Muff, Gabriele Lechner, Volker Vogel.

Sorprenentment agradable versió en viu de Zuric. El públic aplaudeix en més d'un cop. Els decorats són telons pintats a l'estil dels contes. La casa de la bruixa està molt ben assolida; només té exterior, de manera que la bruixa (tenor, en aquest cas, fet freqüent) fa cap al forn per la porta de casa. Tota la representació té molta vida i la parella protagonista està molt encertada. Especialment assolides l'explosió del forn amb la bruixa i la transformació en galeta. Em desagrada que la mare begui per oblidar les penes (que el pare torni mig borratxo de content té una explicació); el que més em desagrada, però, és la pantomima, on un dels àngels s'emporta un nen mort.

Escolania de Regensburg, Orquestra de l'Òpera estatal de Baviera, Heinz Wallberg (director), Herbert Junkers (director d'escena), Mar Bignens

(decorats i il·lustracions), Sophia Schrödt (vestuari). ZDF 1970. D. Strauss, F.J.Kiefer, Walter Berry, Ruth Hesse, Eva Maria Görgen.

Versió filmada en estudi a Munic per a la televisió alemanya. Aquí sí l'estudi és evident. La retransmissió televisiva va anar precedida del conegut programa de Marcel Prawy Opernführer, amb el Teatre de titelles de Viena per a il·lustrar les explicacions. Única versió amb nens de protagonistes; si bé des del punt de vista vocal no poden competir amb cantants adultes, com a personatges són més creïbles. Pare, mare i bruixa són cantants famosos. Excel·lent en tots els sentits. Com tants altres enregistraments, ningú ha pensat a editar-lo en DVD. La filmació va acompanyada de gravats d'Albrecht Dürer (els àngels de la pantomima). Queden una versió poc interessant de Dresden (EuroArts), una de pobra de Reindberg (NCA) i una de la Met (DGG) que es desqualifica per si sola, en ser cantada en anglès.

RICHARD STRAUSS

SALOME

Filharmònics vienesos, Karl Böhm (director), Götz Friedrich (direcció d'escena), Gerd Staub (decorats), DVD Unitel, Deutsche Grammophon, 1974 Hans Beirer (Herod), Astrid Varnay (Herodias), Teresa Stratas (Salome), Bernd Weikl (Jokhanaan), Wieslaw Ochman (Narraboth).

Salome i Elektra són dues obres postromàntiques a mig camí de l'expressionisme. El tàndem Böhm-Friedrich resulta en totes dues magnífics. Els efectes de llum són espectaculars. La dansa és veritablement orgiàstica. L'atri del palau i la cisterna semblen reals. Des del punt de vista musical, no té competència possible. Weikl és un profeta majestàtic. Varnay i Beirer no tenen rival (ni en imatge ni en so) com a repugnants tetarques. La Stratas supleix amb la seva actuació les possibles crítiques a la seva adequació vocal per al paper de la malèvola Salomé.

Orquestra de l'Òpera alemanya de Berlín, Giuseppe Sinopoli (director), Petr Weigl (direcció d'escena), Josef Svoboda (decorats), Josef Jelinek (vestuari). DVD NVC Arts, 1990. Horst Hiestermann, Leonie Rysanek, Catherine Malfitano, Simon Estes, Clemens Bieber.

Representació en viu modèlica, des de la lluna omnipresent a la mort final, passant per la cisterna de Joan o el palau; un altre èxit de Petr Weigl. En la dansa, la Malfitano queda completament nua sobre l'escenari. L'equip vocal és molt bo, tot i que la competència amb la versió d'estudi de Böhm és impossible.

ELEKTRA

Filharmònics vienesos, Karl Böhm (director), Götz Friedrich (direcció d'escena), Josef Svoboda (decorats), Pet Halmen (vestuari). 2DVD Unitel, Deutsche Grammophon, 1981. Astrid Varnay (Klytämnestra), Leonie Rysanek (Elektra), Catarina Ligendza (Chrysothemis), Hans Beirer (Orest), Josef Greindl (Der Pfleger).

Tot i que filmada en les runes d'una vella fàbrica de locomotores, l'ambientació és prou suggerent. La caracterització dels personatges és excel·lent. Si tots aquests cantants-actors els poguéssim veure en algun dels seus papers wagnerians dels quals n'eren paradigma...El segon DVD recull informació sobre els procés de filmació i entrevistes als intèrprets. Beirer (el darrer dels dinosaures, com s'autoproclamava) està plenament integrat en la part; Ligendza està encantadora en la seva proclama a favor de la feminitat i la maternitat, en una part vocal típicament straussiana; les dues dones, dues feres dramàtiques, i els dos homes, dos gegants d'escena, broden llurs respectives parts. La mirada de Greindl a Fischer-Dieskau (que segella la porta a Elektra) té més força ella sola que mil paraules o gestos.

Orquestra de l'Òpera metropolitana, James Levine (director), Herbert Graf (direcció d'escena), Rudolf Heinrich (decorats i vestuari). DVD Deutsche Grammophon, 1981. Mignon Dunn, Birgit Nilsson, Leonie Rysanek, Robert Nagy, Donald McIntyre, John Cheek.

Enregistrament en viu, que té el principal interès, naturalment, en la presència de Birgit Nilsson i Leonie Rysanek, allí Elektra i aquí Klytämnestra. McIntyre segueix sent un gran cantant-actor. Com tot el de la Met, peca de fosc.

Orquestra de l'Òpera estatal de Viena, Claudio Abbado (director), Harry Kupfer (direcció d'escena), Hans Schavernoeh (decorats), Reinhard Heinrich (vestuari). DVD ORF, RM Arts, Arthaus, 1989. Brigitte Fassbaender, Eva Marton, Cheryl Studer, James King, Franz Grundheber, Goran Simic.

La competència és tan gran que no pot aspirar més que a un discret tercer lloc. Bon equip vocal, amb el gran Heldentenor James King cantant Egist. Vestuari interessant. L'escenari és fosc i pelat; cansa. Es fa pesada de veure.

DER ROSENKAVALIER

Orquestra de l'Òpera estatal de Baviera, Carlos kleiber (director), Otto Schenck (director d'escena), Jürgen Rose (decorats i vestuari). 2DVD Unitel Deutsche Grammophon, 1988. Gwyneth Jones (Marschalin), Manfred Jungwirth (Baron Ochs), Brigitte Fassbaender (Octavian), Benno Kusche (Faninal) Lucia Popp (Sophie).

L'òpera més popular de Strauss és la millor servida en DVD. De la mateixa parella Kleiber-Schenck també hi ha la versió a Viena (2DVD Deutsche Grammophon) amb Lott, Moll, von Otter, Boney i Hornik. Dir quina és la millor és qüestió de gustos. Té molt d'encant la versió de Karajan a Salzburg (Sony) amb Tomowa-Sintow, Moll, Baltsa i Perry i la de Solti a Londres (NVC Arts) amb Te Kanawa, Howells, Bonney i Haugland. Segueixen, a considerable distància, les versions de Carsen a Salzburg (Arthaus), Wernicke a Baden-Baden (Decca) i Laufenberg a Tokio (Medici Arts).

ARIADNE AUF NAXOS

Filharmonics vienesos, Karl Böhm (director), Filippo Sanjust (direcció d'escena, decorats i vestuari), DVD Unitel Deutsche Grammophon, 1978. Gundula Janowitz (Ariadne), René Kollo (Bacchus), Edita Gruberova (Zerbinetta), Trudeliese Schmidt (Komponist), Walter Berry (Musiklehrer)

Excel·lent en tots els sentits, visual i musical, entre els comprimaris, fins i tot (Kunz, Zednik Sramek, Equiluz). Una altra filmació històrica d'Unitel. Kollo és autènticament heroic i Janowitz ens regala un cop més amb la seva cristal·lina veu. La Schmidt està magnífica en la seva defensa de l'art. Vestuari i decorats són els originals de la producció a la Staatsoper adaptats al cinema: un plaer. La versió de Dresden (Colin Davies) és insatisfactòria. La de Nova York, notablement inferior.

Filharmonics vienesos, Karl Böhm, Günthrt Rennert, Ita Maximowna, DVD TDK, 2004. Hildegard Hillebrecht, Jess Thomas, Reri Grist, Sena Jurinac, Paul Schöffler.

Impagable testimoni enregistrat en viu al Festival de Salzburg de 1965, testimoni d'un temps que difícilment serà no ja superat sinó tan sols igualat. La filmació és en blanc i negre; Hillebrecht va assumir la part en lloc de Christa Ludwig de manera sobtada.

DIE FRAU OHNE SCHATTEN

Cor de l'Òpera de Viena, Filharmònics vienesos, Georg Solti (director), Götz Friedrich (direcció d'escena), Rolf Littenberg (decorats), Marianne Glittenberg (vestuari). 2VDV Philips, 1992. Thomas Moser (Der Kaiser), Cheryl Studer (Die Kaiserin), Marjana Lipovsek (Die Amme), Bryn Terfel (Der Geisterbote), Robert Hale (Barak), Eva Marton (Seine Frau).

Com molt bé van reconèixer Richard Strauss i Hugo von Hoffmannsthal, *La dona sens ombra* és la darrera òpera romàntica de la nostra cultura. Després va venir la fixació per la Viena decadent, la mania als tenors i la proliferació de transvestits. La millor òpera de Strauss (sé que això que acabo de dir i afirmo aixecarà polseguera) està molt mal servida pel DVD. Aquesta que es comenta conté tots els elements de l'obra, tot i que sovint de manera esquemàtica. Moser frega el límit de les seves possibilitats com a Kaiser; Hale és humà, però sense dimensió tràgica; Terfel té una gran presència, tot i que la veu no és prou rotunda; Lipovsek supleix amb taules la veu gastada pel temps; el duel Marton-Studer queda en un afortunat empat (perquè no hi ha d'haver cap perdedora sinó dues vencedores). Solti treu tot el suc que pot als Filharmònics vienesos en una partitura descomunal, plena de contrastos i detalls, contundent i sentimental, lírica i heroica. L'altra versió disponible (TDK) de Munic no és en la versió original sinó una adaptació japonesa.

ARABELLA

Orquestra de l'Òpera metropolitana, Christian Thielemann (director), Otto Schenck (director d'escena), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Milena Canonero (vestuari). DVD Deutsche Grammophon, 1996. Donald McIntyre (Graf Waldner), Helga Dernesch (Adelaide), Kiri Te Kanawa (Arabella), Marie McLaughlin (Zdenka), Wolfgang Brendel (Mandryka).

El director és aquí el protagonista, superb. Correctes els conjunts americans que envolten un repartiment molt bo, amb veterans i veus joves. La producció

del tàndem habitual Schenck i Schneider-Siemssen, bellíssima (com també és habitual). Wolfgang Brendel sap palesar tota la dignitat de l'home rural segur de si mateix enfront l'aristocràcia decadent.

DIE SCHWEIGSAME FRAU

No hi ha cap enregistrament oficial; només hi ha una filmació de l'Òpera estatal de Baviera, dirigida per Wolfgang Sawallisch, el 1971. El repartiment inclou Kurt Moll, Reri Grist, Daniel Grobe, Benno Kusche i Martha Mödl. La producció de Munic sap destacar el sentit de l'humor i és molt agradable de veure. L'interès està, naturalment, en el Sir Morosus de Kurt Moll i la possibilitat de veure Martha Mödl dalt d'un escenari.

DAPHNE

Cor i Orquestra del Teatre La Fenice de Venècia, Stefan Anton Reck (director), Sergio Segalini (direcció d'escena), Kevin Knight (decorats i vestuari). DVD Dynamic 2006.

June Anderson (Daphne), Roberto Saccà (Leukippos), Scott Mac Allister (Apollo), Daniel Lewis Williams (Peneios), Birgit Remmert (Gaea).

La tragèdia mitològica en un acte és una gran obra; la part protagonista, naturalment, és per a soprano lírica; però també hi ha un tenor líric i un de dramàtic, cosa inusual. A més, una autèntica contralt, la deessa Gea, i un baix profund, Peneios. En aquesta versió vèneta, la part vocal fluïxeja en totes les veus, massa lleugeres i poc dramàtiques; el cas més trist és el de Mac Allister, tenor líric que no pot amb la part d'Apol·ló, tenor heroic. Leucip, aquest sí tenor líric, també baixa un graó en la veu del tenor lleuger Saccà. La producció és pobra i esquemàtica, amb un arbre pelat per decorat. Els efectes de llum són molt interessants, especialment a partir de l'entrada del déu Apol·lo.

CAPRICCIO

Orquestra de l'Òpera de San Francisco, Donald Runnicles (director), Stephen Lawless (director d'escena), Mauro Pagano (decorats), Thierry Bosquet (vestuari). DVD RM Arts, 1993. Kiri Te Kanawa (Die Gräfin), Hakan Hagegard (Der Graf), Tatiana Troyanos (Clairon), Victor Braun (La Roche), David Kuebler (Flamand), Simon Keenlyside (Olivier). Kanawa, coqueta i digna; Troyanos, exhuberant. Hagegard, il·lusionat en l'amor; poeta i pintor,

abraonats en la lluita. Braun, monolític en la defensa del seu ofici. La maorí és la *vedette* de la funció, però els altres cantants no es queden enrere. Pagano treu un bon rendiment de l'orquestra americana. Vestuari i decorats fastuosos; agradabilíssim de veure.

FRANZ SCHREKER

DIE GEZEICHNETEN

Cor de l'Associació de concerts de l'Òpera de Viena, Orquestra simfònica alemanya de Berlín, Kent Nagano (director), Nikolaus Lehnhoff (director d'escena), Raimund Bauer (decorats), Andrea Schmidt-Futterer (vestuari). DVD Euroarts, 2006

Enregistrat a la Felsenreitschule el 2005, l'excel·lent versió musical de Kent Nagano no té cap interès des del punt de vista escènic. A Salzburg no estan, sembla ser, per versions originals, només adaptacions.

ERICH WOLFGANG KORNGOLD

DIE TOTE STADT

Orquestra filharmònica d'Estrasburg, Cor de l'Òpera nacional del Rin, Jan Latham-Koenig (director), Inga Levant (direcció d'escena), Charles Edwards (decorats), Magali Gerberon (vestuari). DVD Arthaus 2001. Angela Denoke (Marietta), Torsten Kerl (Paul), Yuri Batukov (Frank), Birgitta Svendén (Brigitta).

Versió modesta però digna. L'enregistrament sonor va aparèixer en la casa econòmica Naxos; vist és molt més interessant que escoltat. Sembla ser que avui en dia és millor anar a teatres de segona, com el d'Estrasburg, per poder veure òperes en versió original. La filmació és fosca, en general, però permet tanmateix, apreciar la bellesa de la producció. Kerl i Denoke són dos gran protagonistes, amb unes veus més heroiques del que hom podia imaginar. Les veus greus, Batukov i Svendén, compleixen bé, com és habitual. Jan Latham-Koenig és un director molt interessant, per qui tinc un gran respecte, especialment després d'haver pogut cantar a les seves ordres. Defensa l'exuberant partitura amb magisteri.

WERNER EGK

DIE ZAUBERGEIGE

Orquestra de la Ràdio de Munic i Cor de la Ràdio de Baviera. Heinz Wallberg (director). Hans Hartleb (direcció d'escena i adaptació televisiva). BR Studio Hamburg. ZDF 1976. Bernd Weikl (Caspar), Jutta-Renate Ihlhof (Gretl), Norma Sharp (Ninabella), René Kollo (Amandus), Nikolaus Hillebrand (Der Bauer), Alexander Malta (Guldensack), Karl Ridderbusch (Cuperus), Kurt Marschner (Fangauf), Toni Blankenheim (Schnapper).

Interessant filmació en estudi d'una obra també interessant. Cantants de primera, ambientació excel·lent i representació idònia per a l'obra d'Egk. L'estudi es fa massa evident.

NORBERT SCHULZE

SCHWARZER PETER

Orquestra simfònica de la ràdio, Norbert Schulze (director), Joachim Hess (direcció d'escena), Herbert Kirchoff (decorats), Helga-Kischkat Reuter (vestuari), Accord-ZDF, 1966. Toni Blankenheim (König Klaus) Manfred Lichtenfels (König Hans) Claudio Nicolai (Der Spielmann), Peter Roth-Ehrang (Der Besenbinder), Doris Herbert (Erika), Harald Axtner (Roderich), Theo Lingen (Sterndeuter).

Filmació en estudi i en espais naturals. Un gran cantant-actor de Bayreuth, Blankenheim, i un actor famós Lingen, rodejats d'excelents comprimaris (Roth-Ehrang cantà també a Bayreuth), donen solidesa a una obra sense pretensions però summament entretinguda. El compositor dirigeix una orquestra anònima.

Josep Maria Rota i Aleu